

всегда, в сколь угодно далеком будущем; если только мыслительный процесс описывается в логических формах "Аналитик" Аристотеля, её законы окажутся правильными.

1. Гейзенберг В. Понятие замкнутой теории в современной естественной науке / В.Гейзенберг // Шаги за горизонт. – М.: Прогресс, 1987. – С.178-183. 2. Гейзенберг В. Критерии правильности замкнутой теории в физике / В.Гейзенберг // Шаги за горизонт. – М.: Прогресс, 1987. – С.184-189. 3. Кант И. Ложное мудрствование в четырех фигурах силлогизма / И.Кант // Сочинения: в 6 т. – М.: Мысль. 1964. – Т.2. 4. Терентьева Л.Н. Понятие, суждение, умозаключение в категории Аристотеля "соотнесенное" / Л.Н. Терентьева // Проблемы викладання логіки та дисциплін логічного циклу [IV Міжнародна наук.- практ. конф., (13-14 травня 2010 р.)]. 5. Фрагмент вступительной лекции приват-доцента Университета Святого Владимира Г.Якубаниса "Значение древней философии для современного миропонимания", прочитанной в 1908-1909 г. / До 170-річчя Київського національного університету імені Т.Шевченка: документи і матеріали. – К., 2004. – С.131.

Андрій Синиця

Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

ГРАДУАЛЬНІСТЬ ЗНАЧЕННЯ І ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ

Існує відмінність між тим, що ми хочемо сказати, тим, що думаємо, що кажемо, тим, що насправді кажемо, тим, що хочуть від нас почути, тим, що думають, що чують, і тим, що чують насправді комуніканти. Ця відмінність зумовлена нетотожністю мислення як процесу творення смислів і мови як репрезентанта мислення. Зрозуміти співрозмовника означає відшукати (розпізнати), виражені з допомогою мовленнєвих актів, смисли. Взаєморозуміння – це розуміння адресатом смислів, які передає адресант, і навпаки.

Смисл – це ментальне утворення, думка, яку виражає мовленнєвий акт. Л. Вітгенштайн зазначає: «Тільки висловлювання має смисл; тільки в контексті висловлювання ім'я має значення» [Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus // Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus; Філософські дослідження. – К.: Основи, 1995. – С. 32]. Значення імені – це предмет (абстрактний чи реальний), який позначає ім'я. Правильне осмислення предмета, що мається на увазі, не проста справа. Американський філософ А. Пап стверджує, що значення певного терміна можуть варіювати. Він веде мову про «степені значення», тобто про деяку градацію значень.

Наприклад, візьмемо слово «стілець», властивості якого такі: а) мати, принаймні, три ніжки; б) надати місце одній людині; в) мати спинку. Коли суб'єкт переконаний, що стілець має лише властивість а), то його степінь значення буде x ; коли лише б) – то y ; коли лише в) – то z . А. Пап припускає, що найбільшим ступенем значення є x , найменшим – z . Приписати певне значення терміну означає приписати мовцю певну схильність до використання цього терміна. Для того, щоб встановити, що саме він має на увазі, значення терміна потрібно роз'яснювати з допомогою імовірнісної імплікації, в якій антецедентом є наявність переконання і потрібного стимулу (певного запитання носію переконання), а консеквентом – появу лінгвістичної реакції, і навпаки.

А. Пап в межах концепції градуалізму пропонує при аналізі значення в прагматичних ситуаціях вживати термін «інтенціональної невизначеності», який пов'язаний із «гнучкістю звичок їх застосування, що проявляються у сумнівах щодо того, якими саме властивостями має володіти річ, щоб до неї можна було застосувати даний термін...» [Пап А. Семантика и необходимая истина: исследования оснований аналитической философии. – М.: Идея-Пресс, 2002. – С. 298].

Здійснюючи прагматико-семантичний аналіз природної мови, А. Пап вводить поняття «прагматичного значення», яке розуміється як «стани користувача знаком або інтерпретатора знака, які пов'язані причинним зв'язком з пред'явленням знака (наприклад, висловлювання «Буде дощ» прагматично означає, що мовець переконаний у тому, що буде дощ; також воно означає відсутність у нього впевненості у тому, що дощ іде у той час, як він вимовляє це висловлювання» [Там же. С. 394]. А. Пап робить висновок, що семантичний аналіз природних мов не потрібно відмежовувати від прагматичного виміру семіотичних ситуацій, який безумовно впливає на значення мовних виразів. Він навіть пропонує при аналізі значення в прагматичних ситуаціях вживати термін «інтенціональної невизначеності», який пов'язаний із «гнучкістю звичок їх застосування, що проявляються у сумнівах щодо того, якими саме властивостями має володіти річ, щоб до неї можна було застосувати даний термін...» [Там же. С. 298].

Смисл виступає своєрідним конструктом. Адекватність його розуміння визначається знаннями комунікантів, намірами, очікуваннями, ситуативними і соціально-історичними контекстами. Наприклад, останні слова Сократа «Крітоне, не забудь віддати Асклепію півня» не можливо зрозуміти правильно без знання переконань Сократа про те, що смерть – це одужання

душі, і про те, що в Давній Греції була традиція жертвувати півня богу лікування Асклепію після того, як одужав.

Таким чином смисл – це система значень. Смисл – динамічний, значення – статичне. Взаєморозуміння – це система смислів, викликана можливістю поєднати нові смисли із уже наявними (які складають фонд знань комунікантів).

Тетяна Глушко

Національний педагогічний університет
імені М. Драгоманова, м. Київ

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ НАЦІОТВОРЕННЯ

Найбільш важливої ролі у сучасних умовах набуває взаємовплив людини та світу у сфері економічної діяльності, адже саме цінності та норми економічного світогляду зумовлюють як характер економічних процесів, так і їхні соціальні наслідки. Зокрема постіндустріальна цивілізація у процесі свого економічно-фінансового становлення спричинила величезний деструктивний вплив на природне середовище, на чому сьогодні особливо наголошують екологи у контексті утвердження концепції сталого розвитку як провідної у межах сучасного доробку, адже остання орієнтована на збереження та відновлення екосистеми, а не на подальше її пригноблення.

Потужного впливу негативних наслідків зазнала і сама постіндустріальна (знаннєва) економіка, що спричинила світову фінансову кризу, наслідки котрої досі залишаються невирішеними. Виявилось, що за умови відсутності реальних виробничих сфер, що були витіснені в азійський регіон, інтелектуальний капітал, як провідний засіб приросту капіталу матеріального (точніше фінансового), виправдовує себе недостатньою мірою. В умовах кризи опинилися всі сучасні країни, – як розвинені, так і ті, що розвиваються – а версія щодо циклічної природи даної кризи як цілком закономірного явища у багатьох економістів викликає неабиякі сумніви.

За таких обставин наслідування Україною принципів завідомо неефективної стратегії у процесі формування національної свідомості громадян, їхньої економічної відповідальності перед суспільством є абсолютно непродуктивним та ірраціональним, при чому саме в негативному контексті останнього терміну. Як влучно відзначив один із сучасних аналітиків: «коли паралельно перестають нормально функціонувати